

MICHAŁ PASZKOWSKI

ORCID ID: 0000-0002-2751-8550

*Przystąpienie Polski do Międzynarodowej Agencji Energii w myśli
politycznej polskich partii politycznych*

Poland's Accession to the International Energy Agency in the Political Thought of Polish Political Parties

ABSTRAKT

Przez lata przedstawiciele partii politycznych podkreślali zasadność przystąpienia Polski do Międzynarodowej Agencji Energii (MAE), a więc jednej z najważniejszych organizacji międzynarodowych w obszarze bezpieczeństwa energetycznego. W tym celu niezbędnym elementem była budowa systemu zapasów ropy naftowej i paliw. Celem poznawczym artykułu była analiza myśli politycznej polskich partii o lewicowej, centrowej i prawicowej identyfikacji ideowej w zakresie przystąpienia Polski do MAE. Rozważania zawarte w artykule ujawniają główne argumenty formułowane przez polityków tych ugrupowań politycznych na temat znaczenia tej organizacji dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski. Punktem wyjścia analiz była teza, że partie polityczne traktowały członkostwo w MAE jako ważne narzędzie służące wzmocnieniu bezpieczeństwa państwa.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo energetyczne, Międzynarodowa Agencja Energii, myśl polityczna, partie polityczne

WSTĘP

Podejmowane przez różne partie polityczne działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski obejmowały aspekt umiędzynarodowienia zagrożeń wynikających z dużego uzależnienia od dostaw surowców energetycznych. Przez lata przedstawiciele odmiennych formacji politycznych podkreślali zasadność przystąpienia Polski do jednej z najważniejszych organizacji międzynarodowych odpowiedzialnej za kształtowanie polityk energetycznych oraz za bezpieczeństwo

energetyczne jej sygnatariuszy. Przekonanie o zasadności uczestnictwa w pracach Międzynarodowej Agencji Energii (MAE) wynikało z potrzeby większej kooperacji tak na poziomie międzynarodowym (globalnym), jak i regionalnym. Przez polityków poszczególnych partii politycznych członkostwo w MAE było postrzegane jako ważny element wzmacniający pozycję Polski w środowisku międzynarodowym oraz zwiększającym zdolność do przeciwdziałania potencjalnym zagrożeniom o charakterze energetycznym.

Przez lata podejście poszczególnych partii politycznych do członkostwa w organizacji ulegało zmianie. Zasadniczo było ono uwarunkowane potrzebą stworzenia, a następnie utrzymywania w Polsce odpowiedniego systemu zapasów ropy naftowej i paliw, co stanowiło jeden z najważniejszych obowiązków państw członkowskich MAE. Budowa odpowiedniego systemu była niezwykle kosztowna i stanowiła potencjalnie duże obciążenie finansowe nakładane na przedsiębiorstwa energetyczne, a także budżet państwa. Stąd też podejście poszczególnych partii politycznych do tego zagadnienia było zróżnicowane.

Celem artykułu była analiza myśli politycznej polskich partii politycznych w zakresie przystąpienia do Międzynarodowej Agencji Energii, co nastąpiło ostatecznie w dniu 25 września 2008 r. Przez myśl polityczną należy rozumieć wszelką formę refleksji nad rzeczywistością polityczną, niezależnie od stopnia rozwoju, wewnętrznej spójności i systematyzacji oraz uteoretyzowania i konkretyzacji [Jachymek, Paruch 2001: 9–14]. W tym kontekście kluczowa była odpowiedź na trzy pytania badawcze: 1) jak politycy analizowanych ugrupowań oceniali zasadność przystąpienia Polski do tej organizacji międzynarodowej; 2) jakie argumenty były podnoszone przez partie polityczne, które opowiadały się za przystąpieniem bądź też były negatywnie nastawione na członkostwo Polski w MAE; 3) jak politycy analizowanych formacji politycznej traktowali możliwość zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego¹ Polski przez uczestnictwo w pracach tej organizacji międzynarodowej. Podstawę artykułu stanowi analiza źródeł, ponieważ z uwagi na brak opracowań w zakresie badanego tematu (dotychczas temat ten był analizowany w kontekście opisu znaczenia organizacji dla bezpieczeństwa energetycznego państwa) zostały przeanalizowane głównie wypowiedzi przedstawicieli poszczególnych partii politycznych, które były wyrażane w trakcie m.in. posiedzeń Sejmu RP oraz wywiadów dla środków masowego przekazu. W artykule zastosowano analizę świadectw oraz śladów myśli politycznej, które wykorzystano w momencie analizy sposobu postrzegania

¹ Bezpieczeństwo energetyczne jest ważną kategorią badawczą. Dwa współcześnie dominujące w stosunkach międzynarodowych szkoły teoretyczne, a więc realizm i liberalizm odmiennie definiują to pojęcie. Dla Prawa i Sprawiedliwości bliższe jest podejście realizmu, które jest państwowocentryczne. Tym samym nie jest najważniejsza cena importu surowców energetycznych, a zdolność państwa do zapewnienia dostępu do kluczowych nośników energii (odmienne stanowisko reprezentuje nurt liberalny). W konsekwencji dla PiS bliższe będzie traktowanie bezpieczeństwa energetycznego jako „nieprzerwanego dostępu do źródeł energii w każdym czasie, w różnych formach i ilości umożliwiającej prawidłowe funkcjonowanie państwa” [Paszkowski 2015: 99–109].

rzeczywistości politycznej, a więc opisu problemów i diagnozy rozwiązań służących przystąpieniu Polski do MAE. Rozważania zawarte w artykule ujawniają główne argumenty formułowane przez polityków tych ugrupowań politycznych na temat znaczenia MAE dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski oraz zasadności przystąpienia do tej organizacji. Przedmiot badań jest określony pod względem czasowym, a cenzurę początkową stanowi 2001 rok, kiedy to w Polsce władzę przejęła partia Sojusz Lewicy Demokratycznej oraz Unia Pracy, które podejmowały próby zmiany przepisów służących członkostwu Polski w organizacji. Natomiast cenzurę końcową stanowi 2008 rok, a więc zakończenie formalnego przystąpienia Polski do MAE. W artykule, dokonując podziału partii politycznych na lewicowe, centro-we oraz prawicowe, zastosowano kryterium ideologiczne [Ulicka 2004: 238–240; Szawiel 2002: 183–214]. Punktem wyjścia analiz była teza, że partie polityczne w Polsce traktowały członkostwo w MAE jako ważne narzędzie służące wzmocnieniu bezpieczeństwa państwa². Podjęcie badanego tematu było istotne, z uwagi na brak opracowań, w których można znaleźć efekty studiów dotyczących stanowiska partii politycznych w odniesieniu do członkostwa w tej organizacji międzynarodowej odpowiedzialnej za bezpieczeństwo energetyczne jej sygnatariuszy.

ISTOTA I ZNACZENIE MAE W PROCESIE ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO

Międzynarodowa Agencja Energii (International Energy Agency – IEA) została utworzona w listopadzie 1974 r. (siedziba znajduje się w Paryżu) w następstwie światowego kryzysu naftowego i obecnie stanowi forum współpracy 31 państw (głównie importerów surowców energetycznych). Głównym obszarem aktywności organizacji (w założeniach) miało być wypracowanie oraz wdrożenie i zarządzanie mechanizmem reagowania kryzysowego na wypadek wystąpienia poważnych zakłóceń w dostawach ropy naftowej i paliw do państw członkowskich wynikających tym samym z fizycznych braków w dostępności tych produktów [Scott 1994]. Przez lata rola i znaczenie organizacji uległy przeobrażeniu. Współcześnie do zadań organizacji należy m.in. przeciwdziałanie fizycznym brakom ropy naftowej na rynku (istnieje odpowiedni system reagowania na takie zagrożenia), promocja współpracy energetycznej i udzielanie wsparcia eksperckiego, m.in. w zakresie ochrony środowiska. Organizacja prowadzi kompleksowy program współpracy energetycznej między państwami członkowskimi [Paszkowski 2020].

Uzyskanie członkostwa w organizacji międzynarodowej jest długim i skomplikowanym procesem. Kluczowym wymogiem uzyskania takiej zgody jest posiadanie

² Analiza projektów politycznych służących zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego państwa stanowi zagadnienie będące przedmiotem badań nad myślą polityczną partii politycznych [Paszkowski 2015: 99–109].

statusu państwa członkowskiego Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), a jednocześnie wypełnienie kilku dodatkowych, podstawowych zobowiązań. Po pierwsze – budowa i utrzymywanie odpowiedniego systemu zapasów ropy naftowej i paliw odpowiadających 90 dniom importu netto. Celem tego systemu jest odpowiednia reakcja na możliwość wystąpienia niedoboru ropy naftowej lub paliw na rynkach międzynarodowych. Po drugie – stworzenie i funkcjonowanie odpowiedniego systemu umożliwiającego w krótkim czasie zastosowanie środków mających na celu ograniczenie zużycia paliw w gospodarce (nawet o 10%). Po trzecie – funkcjonowanie odpowiednich ram prawnych umożliwiających skoordynowane wprowadzenie dostępnych zapasów ropy naftowej i paliw na rynek [Membership 2022].

Obok stworzonego i utrzymywanego przez państwa członkowskie odpowiedniego systemu zapasów ropy naftowej oraz paliw państwa uczestniczące w pracach MAE są zobowiązane także do spełniania jeszcze innych kryteriów. Pierwsze – posiadanie instrumentów gwarantujących udział państw członkowskich w mechanizmie alokacji na rynek dostępnych zapasów ropy naftowej i paliw przez udostępnienie tych zapasów. Tym samym celem jest zapewnienie dostępności do tych produktów ze strony państw dotkniętych sytuacją kryzysową. Drugie – dysponowanie planami interwencji na rynku naftowym, obejmujących narzędzia w postaci uwalniania zapasów oraz procedury ich uruchamiania. Trzecie – posiadanie skutecznych systemów gromadzenia i przekazywania informacji statystycznych na temat wewnętrznego rynku naftowego. Czwarte – udział w pracach organów MAE. Piąte – zaangażowanie na odpowiednim poziomie w finansowaniu Sekretariatu MAE [Karpiński 2012: 62; Trubalska 2015: 80–94].

Podsumowując, Międzynarodowa Agencja Energii należy do jednych z najważniejszych organizacji międzynarodowych o charakterze energetycznym, która w sposób realny jest w stanie oddziaływać na rynki surowcowe. Z jednej strony MAE jako całość dysponuje odpowiednim systemem umożliwiającym przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym, a z drugiej strony uczestnictwo w pracach organizacji może w sposób odpowiedni wspomóc zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego. Kluczowym aspektem tego typu organizacji są prace analityczne przygotowywane na rzecz państw członkowskich ze strony ekspertów pracujących w agencji.

STANOWISKO PARTII LEWICOWYCH DO CZŁONKOSTWA W MAE

Istotną sferą funkcjonowania sektora naftowego w Polsce, regulowaną ustawowo, jest kwestia tworzenia oraz utrzymywania zapasów ropy naftowej i paliw. Stworzenie odpowiedniego systemu rezerw było niezbędne do uzyskania przez Polskę członkostwa w Międzynarodowej Agencji Energii, organizacji powołanej w celu zapewnienia pomocy państwom sygnatariuszom w sytuacjach kryzysowych na rynkach naftowych. Politycy Sojuszu Lewicy Demokratycznej oraz Unii Pracy w latach 2001–2005 odnosili się kilkakrotnie w swoich wypowiedziach do tego zagadnienia.

W trakcie procesu akcesji Polski do Unii Europejskiej jednym z najważniejszych tematów z zakresu sektora naftowego była kwestia zapasów ropy naftowej. Generalnie politycy Sojuszu Lewicy Demokratycznej – zarówno będąc w opozycji parlamentarnej, jaki i odpowiadając za kształt polityki energetycznej Polski w latach 2001–2005 – traktowali proces akcesji do MAE jako zadanie o charakterze drugoplanowym. Zasadniczo przystąpienie Polski do organizacji było uzasadniane przez polityków Sojuszu Lewicy Demokratycznej potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa. Członkowie ugrupowania wskazywali na „zainteresowanie Polski przystąpieniem” do MAE, traktując tę kwestię w kategoriach istotnego zadania o charakterze międzynarodowym, niemniej jednak nie podejmowali istotnych kroków dostosowawczych. Jednocześnie nie przywiązywali nadmiernej uwagi do korzyści wynikających ze współpracy z agencją.

Stanowisko rządu w latach 2001–2005 wynikało z potrzeby zaadoptowania w pierwszej kolejności polskich uregulowań prawnych do wymogów członkostwa w UE, a dopiero później do MAE. W szczególności działania administracji rządowej w latach 2001–2005 były skoncentrowane na uporządkowaniu procesu tworzenia oraz utrzymywania zapasów ropy naftowej i paliw w Polsce. Zasadniczym punktem reformy systemu zapasów było wyeliminowanie źródeł opóźnień w zakresie tworzenia rezerw. Zmiany zostały wprowadzone przede wszystkim przez przyjęcie rozwiązań gwarantujących jednakowe obciążenie przedsiębiorstw zobligowanych do tworzenia zapasów [*Odpowiedź podsekretarza stanu...*, 2004; *Wypowiedź Jacka Piechoty*, 2005a; *Wypowiedź Jacka Piechoty*, 2005b]. Zaproponowane przez rząd i przyjęte przez parlament uregulowania prawne umożliwiły akcesję Polski do Unii Europejskiej, ale nie spełniały wymogów przystąpienia do MAE³. Obowiązek tworzenia i utrzymywania zapasów ropy naftowej i paliw został nałożony zarówno na przedsiębiorstwa sektora naftowego, jak i na państwo [*International Energy Agency*, 2007].

Podobny punkt widzenia w latach 2001–2005 reprezentowali politycy Unii Pracy, dla których problem utrzymywania zapasów ropy naftowej i paliw determinował poglądy na kwestie akcesji Polski do Unii Europejskiej, a nie Międzynarodowej Agencji Energii. Politycy UP podzielali stanowisko SLD i byli przekonani o potrzebie implementacji aktów prawnych UE niezbędnych do wypełnienia zobowiązań akce-

³ Metodologia stosowana przez Unię Europejską, która została określona po raz pierwszy w przepisach Dyrektywy Rady 2006/67/WE nakładającej na państwa członkowskie obowiązek utrzymywania minimalnych zapasów ropy naftowej lub produktów ropopochodnych, różniła się od metodologii stosowanej przez państwa członkowskie Międzynarodowej Agencji Energetycznej (MAE). Rozbieżność obu systemów wynikała z przyjętych rozwiązań w zakresie tworzenia i utrzymywania zapasów ropy naftowej lub paliw. Na podstawie art. 2 Dyrektywy do obliczania poziomu krajowej konsumpcji brano pod uwagę tylko trzy grupy produktów naftowych: 1) benzyna silnikowa i paliwo lotnicze (benzyna lotnicza i paliwo lotnicze typu benzyny do silników odrzutowych); 2) olej gazowy, olej napędowy, nafta oświetleniowa i materiały pędne do silników lotniczych na bazie ropy; 3) oleje opałowe. Podstawą obliczania zapasów ropy naftowej i produktów ropopochodnych na podstawie ww. dyrektywy była konsumpcja trzech wskazanych grup produktów naftowych. Natomiast sposób obliczania wielkości zapasów w MAE obejmuje wielkość netto ropy naftowej i produktów naftowych (w tym również tych, które nie są zaliczane do ww. trzech grup produktów).

syjnych. Niemniej jednak pozytywnie odnosili się do zmian uregulowań prawnych obejmujących modyfikację systemu zapasów surowców o znaczeniu strategicznym. Argumentowali, że wprowadzone rozwiązania skutecznie zabezpieczą Polskę w sytuacji wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa państwa (klęski żywiołowe, wybuch wojny lub problemy techniczne w zakresie importu ropy naftowej lub paliw). Dopuszczali jednocześnie możliwość zwiększenia obciążeń finansowych docelowo przewidyujących wzrost kosztów paliw, w celu stworzenia odpowiedniego systemu zapasów, umożliwiającego uzyskanie przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej [*Wypowiedź Ryszarda Pojda...*, 2005].

Uogólniając, należy stwierdzić, że istnienie odpowiedniego systemu zapasów ropy naftowej i paliw w istotny sposób wpływało na bezpieczeństwo energetyczne Polski. Znaczenie tego zagadnienia znalazło swoje odzwierciedlenie w zaangażowaniu poszczególnych polityków polskich partii politycznych we wprowadzeniu uregulowań prawnych w tym zakresie. Niemniej jednak należy stwierdzić, że uzyskanie przez Polskę członkostwa w Międzynarodowej Agencji Energii nie odgrywało istotnej roli w myśli politycznej partii o lewicowej identyfikacji politycznej. Formułowane przez polityków SLD oraz UP poglądy na ten temat miały charakter ogólny. Niewątpliwie na stosunek ugrupowań lewicowych do kwestii ścisłej współpracy z MAE duży wpływ miała potrzeba wypełnienia zobowiązań akcesyjnych do UE. W konsekwencji należy przypuszczać, że partie lewicowe nie dostrzegały w organizacji istotnego narzędzia mogącego w znaczący sposób wpłynąć na poziom bezpieczeństwa energetycznego Polski (np. udział w kolektywnych działaniach na rynku naftowym w sytuacjach kryzysowych).

OPTYKA CZŁONKOSTWA POLSKI W MAE ZE STRONY PARTII CENTROWYCH

Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego Polski było jednym z ważniejszych elementów zarówno koncepcji, jak i praktyki politycznej ugrupowań centrowych, tym samym ważnym komponentem myśli politycznej Platformy Obywatelskiej oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego. Oba ugrupowania aktywnie uczestniczyły w pracach nad zmianą odpowiedniego systemu zapasów ropy naftowej i paliw, a jednocześnie byli przychylni działaniom rządowym służącym przystąpieniu Polski do MAE. Co ważne, cały proces akcesyjny, po wprowadzeniu do porządku prawnego odpowiednich regulacji prawnych, został zakończony w momencie sprawowania przez te dwa ugrupowania władzy w Polsce.

Odnosząc się do zagadnień związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego Polski w aspekcie surowcowym, politycy Platformy Obywatelskiej wiele uwagi przywiązywali do problemu utrzymywania zapasów ropy naftowej [*Wypowiedź Jerzego Feliksa Budnika...*, 2005]. Zdawali sobie sprawę z potrzeby całościowego, kompleksowego uregulowania kwestii utworzenia systemu zapasów ropy naftowej w Polsce. Niemniej jednak uważali, że odpowiedni system nie powinien „obciążać

odbiorców końcowych”, dlatego też byli zdania, że „spełnienie wymagań Międzynarodowej Agencji Energetycznej nie powinno być celem samym w sobie” [*Wypowiedź Andrzeja Czerwińskiego...*, 2007]. Opowiadali się za potrzebą „poszukania może trudniejszego rozwiązania, może w trochę dłuższej perspektywie, ale nie takiego, za które zapłaci tylko odbiorca końcowy” [*Wypowiedź Andrzeja Czerwińskiego...*, 2007]. Analiza myśli politycznej Platformy Obywatelskiej upoważnia do twierdzenia, że politycy ugrupowania nie traktowali członkostwa Polski w strukturach MAE jako istotnego, kluczowego elementu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa. Politycy tej partii mieli świadomość znaczenia organizacji, w tym możliwość uzyskania przez Polskę wsparcia w sytuacjach kryzysowych, z uwagi na poziom „uzależnienia Polski od rosyjskiej ropy” naftowej [*Wypowiedź Henryka Siedlaczka...*, 2008], niemniej jednak traktowali członkostwo w MAE w kategoriach drugorzędnych.

W zbliżony sposób proces uzyskania przez Polskę członkostwa w MAE był traktowany przez Polskie Stronnictwo Ludowe. Ludowcy opowiadali się za zmianą przepisów prawa regulujących tworzenie i utrzymywanie w Polsce zapasów ropy naftowej i paliw, tak aby docelowo Polska mogła stać się członkiem UE oraz MAE. W ocenie Bronisława Dutka, posła PSL, wprowadzenie odpowiednich regulacji prawnych w zakresie systemu zapasów ropy naftowej pozwoliłoby „zwiększyć zdecydowanie bezpieczeństwo energetyczne kraju w zakresie paliw płynnych” [*Wypowiedź Bronisława Dutka...*, 2005]. Politycy PSL mieli świadomość, że utworzenie w Polsce odpowiedniego systemu zapasów mogło przyczynić się do wzrostu cen paliw na stacjach. Niemniej jednak byli zdania, że „należy szukać oszczędności w innych źródłach, nie zmniejszając bezpieczeństwa energetycznego, ale raczej szukając rozwiązań technicznych, które pozwolą na mniejsze zużycie paliwa w całej gospodarce” [*Wypowiedź Bronisława Dutka...*, 2005].

Oprócz zaangażowania polityków PSL we wprowadzenie nowych uregulowań prawnych członkowie partii pozytywnie oceniali udział Polski w kolejnych latach w pracach MAE, dostrzegając w tym liczne korzyści. Waldemar Pawlak, wicepremier i minister gospodarki w latach 2007–2012 uważał, że członkostwo w MAE wzmacniało bezpieczeństwo energetyczne oraz zapewniało „większe bezpieczeństwo dostaw produktów naftowych” [ES, 2008: 1]. Jednocześnie dodawał, że „członkostwo w Agencji daje Polsce także możliwość bardziej efektywnego oddziaływania na procesy zachodzące na rynku energetycznym” [ES, 2008: 1]. Pierwotnie wstrzeźliwie stanowisko PSL w okresie, kiedy partia znajdowała się w opozycji parlamentarnej, uległo zmianie w czasie rządów koalicyjnych wspólnie z PO. Modyfikacja podejścia wynikała z pozytywnej oceny Międzynarodowej Agencji Energii i roli organizacji, jako forum wielostronnej współpracy energetycznej.

Rekapitułując, należy stwierdzić, że kwestia przystąpienia Polski do Międzynarodowej Agencji Energii nie była traktowana priorytetowo przez polskie partie centrowe. Drugorzędne znaczenie organizacji w aspekcie politycznym, ale pierwszorzędne w zakresie energetycznym było czynnikiem determinującym stanowisko polityków Platformy Obywatelskiej oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego wobec tego zagadnienia.

Niemniej jednak z jednej strony kwestia przystąpienia do organizacji miała charakter marginalny, z drugiej zaś strony utrzymywanie zapasów ropy naftowej w Polsce było ważnym problemem o znaczeniu zarówno gospodarczym, jak i politycznym.

PARTIE PRAWICOWE A IDEA PRYZYSTĄPIENIA DO MAE

Jednym z ważniejszych elementów praktyki politycznej ugrupowań prawicowych w Polsce była kwestia zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa. W sposób szczególny Prawo i Sprawiedliwość negatywnie oceniało politykę zagraniczną Federacji Rosyjskiej, która w ocenie partii wykorzystywała surowce energetyczne do realizacji określonych celów politycznych (m.in. elementem tego była monopolizacja rynków energii w państwach Europy Środkowej). Z tego też względu podnoszono zasadność umiędzynarodowienia sytuacji energetycznej państwa i wzmocnienia możliwości przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym. W tym też kontekście podejmowano aktywne działania na rzecz akcesji do MAE.

Analiza śladów i świadectw myśli politycznej wskazuje, że Prawo i Sprawiedliwość traktowała przystąpienie Polski do Międzynarodowej Agencji Energii jako priorytetowy element strategii politycznej. Potwierdzeniem nadrzędnej roli członkostwa w MAE było zakwalifikowanie tego postulatu jako jednego z najważniejszych zadań rządu w ramach koncepcji zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa [*Polityka Rządu...*, 2007; *Polityka energetyczna...*, 2007]. W tym celu rząd podjął prace nad systemem zapasów ropy naftowej i paliw [*Ustawa...*, 2007; Kaczyński 2007: 2–3; *Dwa lata...*, 2007].

Cechą charakterystyczną myślenia politycznego PiS było przekonanie o potrzebie zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kosztem wprowadzenia dodatkowych zobowiązań fiskalnych na społeczeństwo. Piotr Naimski, wiceminister gospodarki w latach 2005–2007 argumentował, że „jeżeli chcemy zwiększać zapasy, to musimy za to zapłacić. Bezpieczeństwo kosztuje” [*Wypowiedź Piotra Naimskiego...*, 2006]. Generalnie uzyskanie przez Polskę członkostwa w MAE uzasadniano trzema argumentami. Pierwszy – w sytuacji wystąpienia przerw w dostawach ropy naftowej na krajowym rynku Polska mogła skorzystać z pomocy innych państw członkowskich w uzupełnieniu niedoborów paliw [*International Energy Agency*, 2014]. Dodatkowo Piotr Grzegorz Woźniak, minister gospodarki w latach 2005–2007, przekonywał, że MAE udzieliłaby wsparcia „bez względu na przyczyny wystąpienia kryzysu”, a więc nie brałaby pod uwagę, czy zaistniałe trudności były wywołane czynnikami o charakterze ekonomicznym, ekologicznym lub politycznym. Drugi – poprzez członkostwo w MAE Polska uzyskała możliwość aktywnego uczestnictwa w pracach jednej z najważniejszych organizacji z zakresu szeroko rozumianej energetyki, stanowiącej platformę współpracy pomiędzy głównymi producentami i konsumentami ropy naftowej, a przez to w istotny sposób oddziaływującej na sytuację energetyczną. Trzeci – członkostwo w MAE gwarantowało Polsce dostęp do specjalistycznej wiedzy

i danych statystycznych gromadzonych i przetwarzanych przez ekspertów z MAE. Uzyskane informacje umożliwiały monitorowanie światowego rynku naftowego, co było niezbędne do bieżącej analizy polityki energetycznej oraz było przydatne w kształtowaniu polityki energetycznej Polski w długim horyzoncie czasowym [*Wypowiedź Piotra Naimskiego...*, 2007].

Analiza myśli politycznej pozwala stwierdzić, że członkostwo Polski w strukturach Międzynarodowej Agencji Energii nie było przedmiotem szczegółowych rozważań Ligi Polskich Rodzin, a politycy tej partii nie przywiązywali do tej kwestii dużo uwagi. Niemniej jednak LPR pozytywnie odnosiła się do wysiłków podejmowanych przez kolejne rządy RP na rzecz zmiany uregulowań prawnych w zakresie zasobów ropy naftowej i paliw w Polsce. Popierano działania rządu PiS w latach 2005–2007, które obejmowały prace nad uzyskaniem członkostwa Polski w MAE. Konieczność akcesji uzasadniano: 1) dużym uzależnieniem Polski od importu surowców energetycznych; 2) zmieniającymi się uwarunkowaniami międzynarodowymi. Wskazywano, że rosnące światowe zapotrzebowanie na surowce oraz niewystarczające inwestycje w państwach, w których była prowadzona eksploatacja pokładów ropy naftowej, wymuszały konieczność zapewnienia ciągłości dostaw ropy naftowej [*Wypowiedź Arnolda Masina...*, 2007]. Temu celowi miało służyć utworzenie odpowiedniego systemu zasobów ropy naftowej i paliw w Polsce.

Konkludując, należy stwierdzić, że partie prawicowe pozytywnie odnosiły się do członkostwa Polski w strukturach Międzynarodowej Agencji Energii. Politycy PiS oraz LPR dostrzegali w MAE istotny komponent bezpieczeństwa energetycznego państwa. Uważali, że duże uzależnienie Polski od dostaw ropy naftowej wymuszało kooperację międzynarodową i członkostwo w organizacji, która była w stanie udzielić pomocy w sytuacjach kryzysowych. Akcesja do MAE była kluczowym elementem myśli politycznej PiS. Wprowadzenie nowych uregulowań prawnych obejmujących zmianę systemu utrzymywania zasobów ropy naftowej i paliw w Polsce, niezbędnych do wypełnienia kryteriów członkostwa, potwierdzają tezę o dużej determinacji PiS na rzecz akcesji Polski do MAE [*Polska została członkiem...*, 2008].

ZAKOŃCZENIE

Przystąpienie Polski do Międzynarodowej Agencji Energii w 2008 r. było niezwykle ważnym wydarzeniem, które stanowiło efekt wieloletnich aktywności poszczególnych rządów w tym kierunku. Podejście określonych partii politycznych w tym względzie było różne i wynikało z odmiennej oceny sytuacji energetycznej Polski, wyzwań oraz perspektyw kształtującego się środowiska międzynarodowego. Niewątpliwie najbardziej wyrazisty w tym względzie był głos polityków Prawa i Sprawiedliwości, którzy doceniali w członkostwie w MAE ważny element służący zwiększeniu bezpieczeństwa energetycznego państwa. To w okresie funkcjonowania tej partii doszło do wypracowania rozwiązań umożliwiających przeprowadzenie

procesu akcesyjnego (zakończenie tego procesu nastąpiło w okresie funkcjonowania koalicji parlamentarnej Platformy Obywatelskiej i Polskiego Stronnictwa Ludowego). W tym też okresie doszło do zbudowania systemu zapasów ropy naftowej i paliw, co stanowiło najważniejszy punkt umożliwiający przystąpienie Polski do MAE.

W odniesieniu do podejścia innych partii politycznych do tego tematu należy wskazać, iż poszczególne stanowiska były uwarunkowywane zarówno inną oceną samej organizacji, jak i sposobu budowy odpowiedniego systemu zapasów. Co ważne, poszczególne ugrupowania, a więc Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Pracy, Platforma Obywatelska, Polskie Stronnictwo Ludowe oraz Liga Polskich Rodzin nie podważały zasadności budowy odpowiedniego systemu. W wypowiedziach przedstawicieli tych partii politycznych przeważało przekonanie o potrzebie wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski, a jednym z elementów tego zadania mogło być członkostwo w MAE. Tym samym warto podkreślić, że sama idea przystąpienia do tej organizacji nie była przez żadną z partii politycznych podważana. Oczywiście różnice wynikały z odmiennego podejścia do zagadnienia budowy oraz następnie utrzymywania zapasów ropy naftowej i paliw.

Podsumowując, należy wskazać, że Międzynarodowa Agencja Energii była przez lata postrzegana jako ważne ogniwo wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski. W konsekwencji zasadniczo polskie ugrupowania parlamentarne pozytywnie ustosunkowywały się do tego procesu. Pomimo tego w różnorodny sposób partie polityczne definiowały zagrożenia oraz narzędzia wzmocnienia bezpieczeństwa państwa. Dlatego też w odmienny sposób utożsamiano przystąpienie Polski do tej organizacji. W tym zakresie mniejsze zainteresowanie tym zagadnieniem wykazywały partie lewicowe oraz centrowe. Niemniej jednak żadne ugrupowanie nie blokowało akcesji Polski do MAE, a wręcz przeciwnie, gdyż rozpoczęty zasadniczo przez Prawo i Sprawiedliwość proces był kontynuowany przez Platformę Obywatelską oraz Polskie Stronnictwo Ludowe.

BIBLIOGRAFIA

- Dwa lata Solidarnego Państwa. Rządy Premierów Kazimierza Marcinkiewicza, Jarosława Kaczyńskiego* (październik 2005 – październik 2007), 2007, Centrum Informacyjne Rządu, Warszawa.
- [ES]. 2008. *Wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego Polski*, „Zielony Sztandar”, nr 40.
- International Energy Agency. 2007. *Oil Supply Security: Emergency Response of IEA Countries 2007*, Paris.
- International Energy Agency. 2014. *Energy Supply Security: Emergency Response of IEA Countries 2014*, Paris.
- Jachymek, J., Paruch, W. 2001. *Wstęp, [w:] Więcej niż niepodległość. Polska myśl polityczna 1918–1939*, J. Jachymek, W. Paruch (red.), Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Kaczyński, J. 2007. *PiS powinno rządzić samodzielnie*, „Fakt”, nr 235 (1205).
- Karpiński, M. 2012. *System zapasów interwencyjnych ropy naftowej i paliw Międzynarodowej Agencji Energetycznej*, „Polityka Energetyczna”, t. 15, z. 2.
- Membership*. 2022. <https://www.iea.org/about/membership> (dostęp: 07.01.2024).
- Minister Gospodarki. 2007. *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku. Projekt, wersja 3.2 z dn. 10.09.2007*, Warszawa.

- Odpowiedź podsekretarza stanu w ministerstwie gospodarki i pracy – z upoważnienia ministra – na interpelację nr 7815 w sprawie programu bezpieczeństwa energetycznego kraju. 2004. <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ4.nsf/main/1A568D7A> (dostęp: 18.01.2024).
- Paszkowski, M. 2015. *Specyfika badań politologicznych nad myślą polityczną w zakresie bezpieczeństwa energetycznego państwa*, „Humanities and Social Sciences”, nr 2 (22). DOI: <https://doi.org/10.7862/rz.2015.hss.22>.
- Paszkowski, M. 2020. *Litwa coraz bliżej członkostwa w Międzynarodowej Agencji Energii*, „Komentarze IEŚ”, nr 160 (257), <https://ies.lublin.pl/komentarze/litwa-coraz-blizej-czlonkostwa-w-miedzynarodowej-agencji-energii/> (dostęp: 10.01.2024).
- „Polityka Rządu RP dla przemysłu naftowego w Polsce”, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 6 lutego 2007 r. *Polska została członkiem Międzynarodowej Agencji Energetycznej*. 2008. <https://www.wnp.pl/energetyka/polska-zostala-czlonkiem-miedzynarodowej-agencji-energetycznej,60965.html> (dostęp: 20.01.2024).
- Scott, R. 1994. *The History of the International Energy Agency – The First 20 Years. Origins and Structure*, International Energy Agency, Paris.
- Szawiel, T. 2002. *Podział na lewicę i prawicę w Polsce po 1989 r. – jego sens i trwałość*, [w:] *System partyjny i zachowania wyborcze*, R. Markowski (red.), Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa.
- Trubalska, J. 2015. *Rola Międzynarodowej Agencji Energetycznej w polityce energetycznej Polski*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe Rzeczypospolitej Polskiej. Wybrane problemy*, M. Gąska, J. Trubalska (red.), Innovatio Press. Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji, Lublin, s. 80–94.
- Ulicka, G. 2004. *Płaszczyzny podziału lewica–prawica na scenie politycznej*, [w:] *Przestrzeń polityki i spraw wyznaniowych. Szkice dedykowane Profesorowi Januszowi Osuchowskiemu z okazji 75-lecia urodzin*, B. Górowska (red.), Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa.
- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym, Dz.U. 2007 nr 52 poz. 343.
- Wypowiedź Andrzeja Czerwińskiego z 25 I 2007 r. w trakcie debaty nad sprawozdaniem Komisji Gospodarki o rządowym projekcie ustawy o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa oraz przy wypełnianiu zobowiązań międzynarodowych w sytuacjach zakłóceń na rynku naftowym, 2007, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata5.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/a3b846793b0b-2cb7c125746500476340?OpenDocument> (dostęp: 24.01.2024).
- Wypowiedź Arnolda Masina z 25 I 2007 r. w debacie po sprawozdaniu Komisji Gospodarki o rządowym projekcie ustawy o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa oraz przy wypełnianiu zobowiązań międzynarodowych w sytuacjach zakłóceń na rynku naftowym, 2007, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata5.nsf/main/087756C8> (dostęp: 05.01.2024).
- Wypowiedź Bronisława Dutka z 17 V 2005 r. w trakcie debaty nad sprawozdaniem Komisji Gospodarki o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy o rezerwach państwowych oraz zapasach obowiązkowych paliw, 2007, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/4fb829a81a8d007ac125746d-0030d0fb/706060acb5a8f63dc1257479004201c8?OpenDocument> (dostęp: 24.01.2024).
- Wypowiedź Henryka Siedlaczka z 28 V 2008 r. w trakcie debaty nad sprawozdaniem Komisji Gospodarki oraz Komisji Spraw Zagranicznych o rządowym projekcie ustawy o ratyfikacji Porozumienia o Międzynarodowym Programie Energetycznym, sporządzonego w Paryżu dnia 18 XI 1974 r., ze zmianami z dnia 30 XI 2007 r., 2008, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata6.nsf/91668423b136667c-c12573930043a099/a8b94710e60b8c0ec1257458002d4af0?OpenDocument> (dostęp: 18.01.2024).
- Wypowiedź Jacka Piechoty z 17 V 2005 r. w trakcie debaty nad sprawozdaniem Komisji Gospodarki o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy o rezerwach państwowych oraz zapasach obowiązkowych paliw, 2005a, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/main/32CA0E50> (dostęp: 20.01.2024).

- Wypowiedź Jacka Piechoty z 9 III 2005 r. w trakcie posiedzenia Komisji Gospodarki, 2005b, <https://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/0/8AB5F6483D31D83C1256FE8002A496A?OpenDocument> (dostęp: 04.01.2024).
- Wypowiedź Jerzego Feliksa Budnika z 17 V 2005 r. w trakcie debaty nad sprawozdaniem Komisji Gospodarki o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy o rezerwach państwowych oraz zapasach obowiązkowych paliw, 2005, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/main/6862CA14> (dostęp: 20.01.2024).
- Wypowiedź Piotra Naimskiego z 7 XII 2006 r. podczas posiedzenia Sejmu RP, 2006, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata5.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/6bc3f44228956513c12574650045d1ad?OpenDocument> (dostęp: 28.01.2024).
- Wypowiedź Piotra Naimskiego z 25 I 2007 r. podczas debaty nad sprawozdaniem Komisji Gospodarki o rządowym projekcie ustawy o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa oraz przy wypełnianiu zobowiązań międzynarodowych w sytuacjach zakłóceń na rynku naftowym, 2007, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata5.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/72f6bac02d69fda6c125746500476585?OpenDocument> (dostęp: 05.01.2024).
- Wypowiedź Ryszarda Pojda z 17 V 2005 r. podczas sprawozdania Komisji Gospodarki o rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy o rezerwach państwowych oraz zapasach obowiązkowych paliw, 2005, <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/6e215f75cb7c079dc1257479004201e9?OpenDocument> (dostęp: 25.01.2024).

POLAND'S ACCESSION TO THE INTERNATIONAL ENERGY AGENCY IN THE POLITICAL THOUGHT OF POLISH POLITICAL PARTIES

Abstract: Over the years, representatives of political parties have emphasized the legitimacy of Poland's accession to the International Energy Agency (IEA), one of the most significant international organizations in the realm of energy security. A key component in this process was the establishment of a strategic crude oil and liquid fuels reserves system. The objective of this article is to analyze the political discourse of Polish parties, spanning the ideological spectrum from left-wing to centrist and right-wing, concerning Poland's accession to the IEA. The article examines the primary arguments put forth by politicians from these parties regarding the organization's role in bolstering Poland's energy security. The analysis begins with the thesis that political parties viewed membership in the IEA as a critical mechanism for enhancing national energy security.

Keywords: energy security, International Energy Agency, political thought, political parties

BIOGRAM

Michał Paszkowski, dr nauk społecznych w zakresie nauk o polityce. Ukończył Wydział Politologii na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (doktorat) oraz Wydział Wiertnictwa, Nafty i Gazu na Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie (studia podyplomowe). Zainteresowania badawcze koncentrują się wokół problematyki bezpieczeństwa energetycznego w regionie Europy Środkowej, polityki energetycznej, myśli politycznej oraz partii politycznych w Polsce. Kontakt e-mail: michal.paszkowski@ies.lublin.pl.